

Brodogradilište Krile u Gružu

Vinko Ivančević

Nekada se gruškom lukom širila zaglušna buka udaraca dlijetâ i maculâ o palube jedrenjaka, kojima su kimente ispunjavale stupom marljive ruke naših kalafata. Jer Gruž je u prošlosti bio veliko, a ujedno i najveće gradilište dubrovačkih brodova na jedra. Dubrovačka je republika u 15. stoljeću imala glavno brodogradilište u gradskoj luci, koje je g. 1525. preneseno u Gruž i na Kantafigu na zemljištu Kristofora Kabođe osnovano je novo brodogradilište. Osim u Gružu Dubrovačka je republika u 16. stoljeću imala brodogradilište u Cavtatu, Rijeci Dubrovačkoj, Batahovini, Zatonu, Koločepu, Lopudu, Suđurđu na Šipanu, Brocama, Stonu, Malom Stonu i Orebićima.

Danas uz more na Gimanu nalazi se nekadašnje cvatuće gruško brodogradilište Krile. Cesta, koja vodi u uvalu Lapad, dijeli maleni škar od skupa pitomih primorskih kućica. Ona sa skladištem, koja služi za spremu alata sa škara, a u kojoj se ujedno grade i manji čamci, kuća je Mata Krile, današnjeg brodograditelja iz Gruža. Nekoliko podataka iz konca 18. i početka 19. stoljeća povadenih iz dubrovačkog Državnog arhiva, koje ovdje iznosimo, pokazat će djelatnost Krilâ na gruškom brodogradilištu.

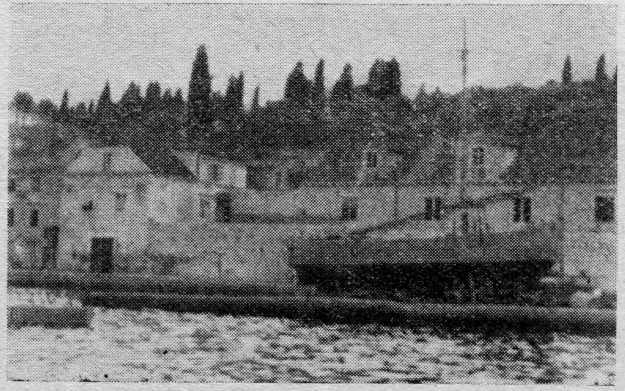
U popisu brodova, koji se grade u Gružu, od 7. XI. 1794. nalazimo, da se spominje Ivan Krile, koji za kapetana Nikolu Kampanelia gradi brod, kojemu su statve već postavljene. Nadalje je

spomenut i Baldasar Krile, koji gradi dva broda. Jedan od tih za Ivana Hasdovca, koji je već gotov za porinuće, a drugi za Antuna Bevana.

Iz nekoliko izvjava gruških brodogradilišta zapisanih u državnim knjigama saznaje se, da je Ivan Krile g. 1785. sagradio kekiju »Madonna del rosario« za 1100 cekina, a g. 1787. brigantin »Santa Cattarina« za 5000 pjastara. Još jedan brigantin istog imena sagradio je g. 1794. za kapetana Petra Đivovića za 1040 cekina. Nadalje g. 1794. sagradio je brigantin »L'assunta« za 2.200 cekina i brik »La costanza gloriosa« za 1700 cekina. U društvu s Antunom Bračaninom g. 1794. sagradio je brigantin »L'assunta« za kapetana Vlaha Valjala, a godinu dana ranije on je u društvu s još dva gruška brodograditelja gradio brod za Antuna Bratelića i Vlaha Katičića.

Za Baldasara Krile nalazimo, da je g. 1795. sagradio brik »Il cavaliere felice« za 2200 cekina, a g. 1800 brigantin »La gloria«, koji je za 2650 cekina prodao Iliji Pušiću. Zanimljiv je ugovor o prodaji ovog broda, pa ćemo iznijeti neke njegove pojedinosti. Baldasar Krile je prodao taj brod kad je već bio sagrađen i porinut u more, a nalazio se usidren u gruškoj luci. Bio je dug 56, širok 23 i visok $8\frac{3}{4}$ venecijanskih stopa. Proto Krile je bio dužan, da brod opremi sa svim onim, kako je to uobičajeno za brodove sagrađene na gruškom brodogradilištu. Međutim kako je na brodu već bila postavljena pulena, to je Pušić imao platiti koliko je za nju dao Krile. Za taj je brod proto Krile bio naručio iz Rijeke (Senjske) razno drvo kao kosnike, vesla i t. d., a iz Korčule barku od $21\frac{1}{2}$ stopu i kaič od 18 stopa, pa je Pušić sve to posebno imao platiti. I Baldasar Krile je u zajednici gradio brodove, pa je s Tomom Kjurbehanom g. 1795. sagradio pulaku »Sant' Antonio di Padova« za 1500 cekina. Drvo potrebno za gradnju brodova dobavljao je Baldasar Krile osim iz Dubrovačke okolice i iz Albanije, kako su tada to činili i drugi gruški brodograditelji. Kad je g. 1795. tužio sudu neke Konavljane što mu nisu na vrijeme donijeli zaključeno drvo, Konavljani su se izgovarali, da su oni već bili prenijeli to drvo sve do obale, ali da im je tamo ukradeno. Oni će nastojati da pronađu to drvo, kako proto Krile ne bi trpio štetu. Kao mnogi drugi gruški brodograditelji, tako je i Baldasar Krile, osim udjela u nekim dubrovačkim brodovima, imao i vlastiti brigantin, koji je g. 1804. prodao Konstantinu Masuriu iz Kefalonije.

Po nalogu Malog vijeća 8. siječnja 1806. Ivan Krile s još dva gruška brodograditelja vještače brod »L'amicizia« kapetana Frana Romana i nalaze, da je brod slomio kormilo i kosnik. Malo kasnije 10. veljače Baldasar Krile s još dva gruška brodograditelja ponovno vještače taj isti brod. Baldasar Krile djelovao je kao sudac arbitar u sporovima, koji su se ticali drva za gradnju broda, a također je skupa s drugim gruškim brodograditeljima vršio procjenu jedrenjaka.

Brodogradilište u Gružu

I za vrijeme francuskog zaposjednuća Dubrovnika spominje se gruški brodograditelj Baldasar Krile. Tada su ruski i engleski brodovi krcitali Jadranom, pa se tako u kolovozu g. 1808. oko otoka Lastova neprestano vidao engleski brik, koji je nastojao zaplijeniti neki brod u službi Francuza. Prema izvještaju Frana Gozze, francuskog izaslanika u Lastovu, u to je doba uslijed pojave ovog engleskog brika bio zadržavan u uvali Brežba kraj Jereza, proto Krile iz Gruža, koji je imao krcati građevno drvo, posječeno još lanjske godine. Izgleda da je baš taj teret stradao, jer patrol Stjepan Nemojani iz Gruža podnosi prijavu francuskom vladinom izaslaniku u Stonu, da mu je na putu iz Lastova s teretom građevnog drva za Baldasara Krilu engleski korsar zaplijenio pelig i odveo ga za Maltu. Svu posadu peliga iskrcao je korsar na Mljetu u samim odijelima bez ičega drugoga.

U drugoj polovici 19. stoljeća imamo brojna brodogradilišta u Gružu, koji se nižu od Kantafiga prema Batali. Najznačajnije je među njima ono, koje pripada Dubrovačkom pomorskom društvu i na kojem je od 1871. do 1875. za svoje vlastite potrebe sagradio šest brodova. Najveći izgrađeni brod na tom brodogradilištu bila je nava »Dvanaesti Dubrovački«. I u to doba brodogradilište Krile na Gimanu razvija svoju djelatnost, koja se nastavlja sve do danas. Na njemu se grade logeri, trabakuli, gajete, bracere, a naravno i čamci.

Međutim brodogradnja u Gružu postepeno slabi i od nekada brojnih gruških brodogradilišta ostade nam danas jedino maleno brodogradilište Krile, koje nas »kao ostatak ostataka« sjeća na slavnu brodograditeljsku prošlost Gruža. Nema više Šutića, Grega, Pilata, Jugovića, Valjala i mnogih drugih. Nema ni Vilenika, koje spominje Mato Vodopić u svojoj »povijesti gruškoj Tužnoj Jeli«. Nestali su skupa sa svojim nekadšnjim brodogradilištima, Ostadoše nam još samo Đulio Šoletić, Niko Vrhovac, Cvijeto Kapetanić i Mato Krile, od kojih prva dva već ostaviše brodogradnju, treći radi na brodogradilištu u Mokošici, tako da se danas brodogradnjom u Gružu bavi još jedan jedini brodograditelj — Mato Krile.